

Asia Kirjalliseen teokseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset

Hakija N.N.

Annettu 17.06.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

N.N. (jäljempänä hakija) on 22.01.2003 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa hakijan kirjoittamaan artikkeliin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija pyytää, että tekijänoikeusneuvosto antaisi lausunnon lausuntopyynnössä kuvatusta tapahtumasta ja ottaisi kantaa, onko tapauksessa rikottu tekijänoikeuslakia. Hakija tiedustelee myös, tulisiko asiassa tehdä poliisille tutkintapyyntö/rikosilmoitus. Lisäksi hakija tiedustelee, onko hänellä oikeus korvaukseen ja mikä sen suuruus olisi. Lausuntopyynnössä selostetun tyyppisen jutun kirjoittamisesta maksettaisiin freelancer-toimittajalle lausuntopyynnön mukaan noin 1.000 euroa.

Selostus asiasta

Hakijaan otettiin yhteyttä kesäkuussa 2002 ja häntä pyydettiin avajaispuhujaksi MEDITIETO 2002-tapahtuman yleisöseminaariin. Seminaari toteutettiin kaksipäiväisenä laadukkaana seminaarina 14.-15.9.2002. Hakijan esitelmän aiheeksi sovittiin Rakkaus ihmisen elämänkaareissa. Sovittiin myös, että tässä tapahtumassa hakija julkaisee ensimmäistä kertaa alustavia tuloksia uudesta, tulevasta seniorirakkautta koskevasta tutkimuksestaan. Hakija kertoo keränneensä vuoden 2002 alusta ikääntyneiden ihmisten rakkaustarinoita, joissa kerrotaan joko ikääntyneenä rakastumisesta tai pitkän, useita vuosikymmeniä kestäneen avioliiton merkityksestä. Näitä kirjeitä hakija on saanut pitkin vuotta jakaessaan luennoillaan tutkimuspyyntöjä sekä antaessaan lehdessä haastattelun, jossa hän toivoi kirjeitä lukijoilta. Hakijan erityinen toive olikin, että hän saisi MEDITIETO 2002 -tapahtumassa esiintyessään lisää tutkimusaineistoa ikääntyneiltä.

MEDITIETO 2002 oli uusi, ensi kerran toteutettava tapahtuma. Jotta se tavoittaisi yleisön mahdollisimman hyvin, messujärjestäjä pyysi hakijaa myös osallistumaan ennen messutapahtumaa pidettävään tiedotustilaisuuteen, johon kutsuttiin tiedotusvälineiden edustajia ja jonka tavoitteena oli saada messutapahtumasta ennakkotietoa julkisuuteen. Tämä tiedotustilaisuus pidettiin 6.9. eli reilu viikko ennen itse messutapahtumaa. Tässä tilaisuudessa hakija kertoo pitäneensä noin 15 minuutin mittaisen tulevan esitelmänsä sisältöä kuvaavan puheenvuoron. Hakija oli myös valmistellut lyhennelmän esitelmästään tukemaan puheenvuoroaan.

Erään lehden toimittaja otti hakijaan yhteyttä jo ennen tiedotustilaisuutta ja pyysi mahdollisuutta haastatteluun, johon hakija lupautui. Tätä haastattelua nopeutti ja helpotti hakijan laatima lyhennelmä. Sittemmin hakija antoi haastattelun myös toiselle lehdelle. Lisäksi eräät muut lehdet julkaisivat lehdissään pienet maininnat hakijan tulevasta esitelmästä ennen messuja järjestäjän toivomalla tavalla. Messutapahtuman jälkeen tuli muitakin haastattelupyyntöjä, mutta niistä hakija kieltäytyi kahdesta syystä. Ensimmäinen syy oli se, että messutapahtuma oli jo toteutettu. Toinen ja erityinen syy oli, että hakija ei halunnut tässä vaiheessa kaluta aihepiiriä loppuun, sillä hänen tutkimuksensa on vielä keskeneräinen. Koska hakijan tutkimus ja siitä syntyvä kirja on vasta työn alla, hakija toivoo sen synnyttävän julkista keskustelua vasta kirjan ilmestyttyä. Lisäksi hakija kertoo haluavansa saada edelleenkin uutta kirjallista aineistoa ikääntyneiltä heidän omista kokemuksistaan käsin, eikä halua liikaa julkisesti esittämillään ajatuksilla johdatella ikääntyneiden tapaa kirjoittaa.

Siispä hakija oletti, että hänen MEDITIETO 2002 -messuilla pitämänsä esitelmä seniorirakkaudesta saisi edellä mainittujen haastattelujen jälkeen jäädä odottamaan julkisuudessa jatkoa sitten, kun hakijan uusi tutkimus/kirja valmistuu.

Suureksi hämmästykseksen hakija sai käsiinsä sattumalta K ry:n julkaiseman P-lehden lokakuun lopussa ilmestyneen vuoden viimeisen numeron, nro 6/2002. Lehden kannessa viitataan hakijan tekstiin näyttävästi ja sille on varattu lehdestä palstatilaa runsaasti näyttävin kuvituksin. Hakijan on laitettu kirjoittajaksi (lausuntopyynnön liitteenä on kopio lehden ko. sivuista). Osoittautui, että se teksti, jonka hakija oli jättänyt lyhennelmänä tiedotusvälineiden käyttöön 6.9.2002 pidetyssä MEDITIETO 2002 -messutapahtumaa koskevassa informaatiotilaisuudessa, oli julkaistu lehdessä sellaisenaan ilman, että hakijalle oli asiasta kerrottu tai että asiaa olisi hakijalta tiedusteltu tai pyydetty siihen hakijalta lupa.

Näin julkaistuna P-lehden lukija saa sellaisen vaikutelman, että hakija olisi varta vasten kirjoittanut tähän lehteen kyseisen tekstin. Teksti ei lausuntopyynnön mukaan ollut tarkoitettu artikkeliksi eikä sellaisenaan

julkaistavaksi. Mm. niistä varauksista, joista hakija puhui tiedotustilaisuudessa (viitaten mm. seniorirakkautta käsitelleisiin muihin teoksiin), ei ole tekstissä huomioitu.

Hakijan näkemyksen mukaan lehden tapa julkaista teksti hakijan nimissä loukkaa hänen tekijänoikeuttaan. Lisäksi tekstin julkaisemisesta aiheutuu lausuntopyynnön mukaan hakijalle taloudellista vahinkoa. Julkaisemalla hakijan nimellä tekstin, joka ei ollut tarkoitettu artikkeliksi, hakijan nimeä on käytetty väärin. Koska P-lehti on poliittisesti suuntautunut, hakijasta on myös tehty hänen tietämättään poliittinen henkilö. Koska hakijan nimen yhteyteen on laitettu myös hänen virka-asemansa ja tehtävänsä, asia ei ole hakijan mielestä vähäpätöinen.

Hakija on pyytänyt lehden päätoimittajalta rahallista korvausta, mutta hän on katsonut palkkiovaatimuksen perusteettomaksi.

K ry:n / P-lehden vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut K ry:lle / P-lehdelle mahdollisuuden vastineen antamiseen. K ry:n toiminnanjohtaja ja P-lehden päätoimittaja on todennut 14.02.2003 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Hakija kuvaa tekijänoikeusneuvostolle osoittamassaan lausuntopyynnössä syyskuussa 2002 järjestetyn Meditieto 2002 -tapahtuman ja siihen liittyneen tiedotustilaisuuden ilmeisen oikein. K sai kirjoituksessa mainittuun tiedotustilaisuuteen kutsun tiedotusvälineiden edustajana. Vastineenantajan tiedossa ei ole, kuinka laaja kutsuttujen tiedotusvälineiden joukko oli. Kutsu oli aivan tavanomainen kutsu tiedotustilaisuuteen, eikä epäselvyyttä voinut jäädä tilaisuuden nimenomaisesta tarkoituksesta hankkia varsinaiselle tapahtumalle julkisuutta. Yhdistyksen P-lehden toimitussihteeri osallistui kutsuttuna erityisesti tiedotusvälineille järjestettyyn tiedotustilaisuuteen. Vastineessa todetaan, että kyseisellä toimitussihteerillä on työssään 37 vuoden toimittajakokemus vailla yhtään tämän tapaista kollisiota.

Hakija kertoo lausuntopyynnössään esitelmöineensä toimittajille tilaisuudessa. Edelleen hän kertoo, että esitelmästä oli tiedotustilaisuudessa tarjolla toimittajille lyhennelmä. Kutsussa tiedotustilaisuuteen ei mainittu ennalta mitään rajoitteita tilaisuudesta kirjoittamiselle, eikä mainittu mahdollisesti saatavilla olevan aineiston olevan millään tavoin maksullista. Hakija ei maininnut tekijänoikeuteen kohdistuvista vaatimuksistaan myöskään esiintymisensä yhteydessä, eikä jaettuun lyhennelmään sisältynyt tällaisesta minkäänlaista mainintaa. Vastineenantajan käsityksen mukaan vakiintuneen tavan mukaisesti toimittajille yleisesti jaossa olleeseen lyhennelmään olisi merkitty maininta ”Ei julkaistavaksi”, mikäli näin olisi haluttu edellyttää.

P-lehdessä julkaistiin mitä ilmeisimmin tiedotustilaisuuden järjestäjien toivomalla tavalla juttu, joka perustui muuttamattomana tilaisuudessa jaettuun aineistoon, ja lähde mainittiin asianmukaisesti. Aineisto olikin vastineenantajan käsityksen mukaan jätetty tiedotusvälineiden käyttöön nimenomaisesti julkistamistarkoituksessa. K ry. katsoo P-lehden toimineen täysin vakiintuneiden journalististen tapojen mukaisesti ja olleen vilpittömässä mielessä tietämätön hakijan mahdollisista jälkikäteen esitettävistä ja mihinkään sopimukseen perustumattomista palkkiovaatimuksista.

Vastineenantaja on käynyt tästä asiasta sähköpostikirjeenvaihtoa hakijan kanssa ja todennut edellä esitetyin perustein hakijan palkkiovaatimuksen vailla perusteita olevaksi. Sähköpostikirjeenvaihto on edelleen talletettuna.

Vastineessa todetaan, että mikäli hakijan esiintyminen tai jaettu aineisto olisi ollut osallistujille maksullista, olisi tästä tullut mainita ennalta, jolloin P-lehti olisi voineet harkita osallistumisen tiedotustilaisuuteen toiselta pohjalta. Koska P-lehti on jäsenlehti, sen toimintapolitiikkaan ei edes kuulu maksullisten juttujen ostaminen esim. freelancer-toimittajilta kuin hyvin poikkeuksellisesti. Jos taas oli olemassa sopimus tai vaatimus tekijänoikeuden pidättämisestä tai lainaamisen kieltämisestä, oikea sopimuskumppani ja korvausvaatimusten kohde lienee vastineen mukaan tiedotustilaisuuden järjestäjä. Tiedotusvälineitä ei tällaisesta mahdollisuudestakaan informoitu. Tiedotusvälineiden edustajilla on vakiintuneen käytännön mukaisesti oltava oikeus olettaa, että tiedotustilaisuuden järjestäjä on sopinut ja vastaa esiintymispalkkioista ja muista kustannuksista, ellei toisin mainita. Vastineessa katsotaan, että P-lehdestä on tehty lausuntopyynnössä tarkoitetun jutun osapuoli tavalla, jota voisi luonnehtia jopa arvottomaksi ja kunnianvastaiseksi. Lopuksi vastineenantaja uudistaa vakaan käsityksensä palkkiovaatimuksen perusteettomuudesta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään TekijäL 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Säännöksen 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Säännöksen 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. TekijäL 3 §:n 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy suoraan lain nojalla teoksen luoneelle fyysiselle henkilölle. Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Kirjallisten teosten tekijänoikeussuojasta

Jotta jokin kirjallinen tuote saisi TekijäL 1 §:n mukaista suojaa, sen on yllettävä edellä selostetuin tavoin teostasoon. Kirjallisia teoksia ovat esimerkiksi romaanit, kirjeet ja lehtiartikkelit. Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on yleensä katsottu melko alhaiseksi. Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle voivat jäädä esimerkiksi lyhyet uutiset, sanomalehtitiedot, tavanomaiset ilmoitukset yms. Tekijänoikeus ei suojaa aiheita tai tietoja sinänsä, vaan sitä muotoa, jossa ne teoksessa on ilmaistu.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt kirjallisten tuotteiden teoskynnyksen ylittymistä ja tekijänoikeussuojaa useissa lausunnoissaan. Esimerkiksi koiran tarinakirjan (1996:19), 48-sivuisen urheiluverotukseen liittyvän koulutusaineiston (1996:18), kirkollisen synnintunnustekstin (2001:17) ja ammattikorkeakouluopiskelijan opinnäytetyön (2002:5) on katsottu ylittävän teoskynnyksen ja olleen siten kirjallisina teoksina suojattuja. Tekijänoikeussuoja on sen sijaan evätty puuttuvan omaperäisyyden vuoksi esimerkiksi esitteeseen sisältyviltä teksteiltä (1996:17), pallopelin 22-sivuisilta säännöiltä (2000:1) ja 12 kysymystä käsittävältä kysymyssarjalta (2000:7).

Eräistä tekijänoikeuden rajoitussäännöksistä

TekijäL 2 luku sisältää säännöksiä, joissa säädetään tiettyjä rajoituksia tekijän yksinomaiseen oikeuteen määrätä teoksestaan.

TekijäL 2 §:n mukaan tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluu teoksen saattaminen yleisön saataviin esimerkiksi levittämällä teoksen kappaleita yleisön keskuuteen. Tämän levitysoikeuden raukeamisesta eli konsumoitumisesta säädetään TekijäL 19 §:ssä. TekijäL 19 §:n 1 momentin mukaan kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, kappaleen saa levittää edelleen. Levitysoikeuden raukeaminen kohdistuu tekijän suostumuksella myytyihin tai muutoin pysyvästi luovutettuihin teoksen kappaleisiin, ei itse teokseen. Levitysoikeuden rauettua teoksen kappaleita saadaan levittää yleisön keskuuteen hankkimatta siihen tekijän lupaa.

Muita TekijäL 2 lukuun sisältyviä rajoitussäännöksiä ovat esimerkiksi sitaattioikeutta koskeva TekijäL 22 §, päivänkysymystä koskevaa kirjoitusta koskeva TekijäL 23 § sekä päiväntapahtumien toisintamista koskeva TekijäL 25 b §. Koska kyseiset säännökset eivät kuitenkaan

näyttäisi soveltuvan lausuntopyyntöissä tarkoitettuun asiaan, niitä ei tässä sen tarkemmin käsitellä.

Tekijänoikeuden siirtyminen

TekijäL 27 §, 28 § ja 29 § sisältävät yleisiä määräyksiä tekijänoikeuden luovutuksesta. Tekijänoikeuden luovuttamisesta ja siirtymisestä voidaan siten sopimuksella sopia. TekijäL 3 luku sisältää myös tiettyjä oikeuksien siirtymistä koskevia erityisiä määräyksiä, kuten kustannussopimusta koskevat TekijäL 31 § - 38 §:n säännökset.

TekijäL 27 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus voidaan, TekijäL 3 §:n säännöksestä johtuvin rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain. Oikeus kuuluu siirronsaajalle niin kuin on sovittu. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi sitovasti luopua vain, mikäli kyseessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. TekijäL 28 §:n mukaan se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, ei saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle, ellei toisin ole sovittu. TekijäL 29 §:n mukaan tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä oikeustoimilaissa (228/29) on säädetty.

TekijäL:ssa ei ole säädetty tekijänoikeuden luovutukselle määrämuotoa. Oikeuksia voidaan siirtää nimenomaisella kirjallisella tai suullisella sopimuksella tai konkludenttisesti. Konkludenttisesta eli hiljaisesta sopimuksesta voidaan katsoa olevan kysymys silloin, kun osapuolten välisen vakiintuneen käytännön, olosuhteiden tms. perusteella voidaan katsoa tekijänoikeuden siirtymisestä tietyssä laajuudessa sovittun. Tekijä voi myös antaa luvan teoksensa käyttämiseen jossakin yhteydessä tai tilanteessa ilman, että olisi kyse varsinaisesta tekijänoikeuden luovutuksesta. Esimerkiksi johonkin lehteen artikkelin kirjoittava henkilö ja lehteä julkaiseva taho voivat sopia artikkeliin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä ja esimerkiksi artikkelin kirjoittajalle kuuluvien tekijänoikeuksien siirtymisestä kirjoittajalta lehden julkaisijalle kokonaan tai joiltakin osin.

TekijäL 27 §:n 2 momentin mukaan pelkästään teoskappaleen luovuttaminen ei merkitse itsessään sitä, että tekijä samalla luovuttaisi teoskappaleen luovutuksensaajalle tekijänoikeutensa tai esimerkiksi julkaisu- tms. oikeuden teokseen. Jos esimerkiksi kirjailija luovuttaa teoksensa kappaleen toiselle henkilölle, tämä ei tarkoita sitä, että hän samalla luovuttaisi toiselle myös tekijänoikeutensa tai osan siitä.

Mahdollinen teoskappaleen luovutuksen yhteydessä tehty tekijänoikeuden siirtymistä koskeva osapuolten välinen sopimus merkitsee kuitenkin sitä, että teoskappaleen luovutuksensaajalla on oikeus käyttää teoskappaletta tehdyn sopimuksen mukaiseen tarkoitukseen. Kuten todettu, sama

vaikutus kuin osapuolten välillä tehdyllä nimenomaisella sopimuksella voi olla myös ns. konkludenttisella sopimuksella eli sillä, että osapuolten voidaan katsoa esimerkiksi asiassa vallitsevien olosuhteiden perusteella sopineen teoksen tietyistä käyttötavoista. Viime kädessä kyse on aina osapuolten välisen sopimuksen tulkinnasta ja sen selvittämisestä, mitä osapuolen välillä on tekijänoikeuskysymyksistä sovittu tai voidaan katsoa sovitun.

Seuraamukset tekijänoikeuden loukkauksesta

Tekijänoikeuden loukkaamisesta aiheutuvista seuraamuksista on säädetty rikoslain 49 luvussa sekä TekijäL 7 luvun rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevissa säännöksissä.

TekijäL 57 §:n 1 momentissa säädetään kohtuullisesta hyvityksestä. Säännöksen mukaan se, joka käyttää teosta vastoin TekijäL:a (--), on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen. Käyttäjä olisi velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen, vaikka hän ei olisi tiennyt eikä hänen olisi pitänytkaan tietää teon lainvastaisuudesta.

TekijäL 57 §:n 2 momentin mukaan jos teoksen käyttäminen vastoin TekijäL:a tapahtuu tahallisesti tai tuottamuksesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, niin myös kärsimyksestä ja muusta haitasta. TekijäL 57 §:n 4 momentin mukaan TekijäL 57 §:n 2 momentissa tarkoitettu korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) on säädetty.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu teksti

Tekijänoikeusneuvosto on tutustunut sille asiassa toimitettuun aineistoon ja toteaa sen osalta seuraavaa.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu, hakijan kirjoittama P-lehdessä julkaistu teksti on pituudeltaan noin kaksi A3-kokoista sivua. Teksti on otsikoitu seuraavasti: "Seniorirakkaus. Miten ikääntynyt rakastuu ja rakastaa? Mitä rakkaus vanhemmalla iällä merkitsee?". Tekstin alkupuolella hakija kertoo uusimmasta tutkimuksestaan, jonka tarkoitus on selvittää ikääntyvien ihmisten rakkautta. Tässä yhteydessä hakija pyytää ikääntyneempää väestöryhmää kirjoittamaan hänelle omista rakkauskokemuksistaan hakijan tutkimustyötä varten. Muu teksti käsittelee aihepiiriin liittyviä eri kysymyksiä ja näkökulmia tutkimuskohteeseen. Tekstin kuvituksena on kahta henkilöä ja sydämiä esittäviä piirroksia. Tekstin lopussa on mainittu kirjoittajan nimi ja virka-asema

Lausuntopyynnön liitteenä on myös kopio P-lehden numero 6/2002 etusivusta. Lehden etusivulla on otsikko "Seniorirakkaus, onko sitä, mitä se on - sivut 16 - 17". Otsikon vieressä on kahta henkilöä esittävä piirros. Lehden etusivusta puolet koostuu syksyistä luontoa esittävistä valokuvasta, joka ei tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan liity hakijan kirjoittamaan tekstiin. Lehden etusivulla on lisäksi toinen otsikko eli "Liikunta ja terveys", jonka yhteydessä on samoin piirros. Tämäkään otsikko ei neuvoston käsityksen mukaan liity hakijan tekstiin.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta jokin kirjallinen tuote saisi tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla, sen on yllettävä teostasoon eli oltava tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on yleensä katsottu melko alhaiseksi.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, tutustuttuaan sille toimitettuun aineistoon, että hakijan kirjoittama teksti voidaan katsoa kirjalliseksi teokseksi, joka saa tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla. Tekstin kirjoittajalla eli hakijalla on siihen TekijäL 2 §:n ja 3 §:n mukaiset oikeudet.

TekijäL 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Teos voidaan saattaa yleisön saataviin esittämällä tai näyttämällä se julkisesti, tarjoamalla teoksen kappale myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka levittämällä teoksen kappaleita muutoin yleisön keskuuteen. Tekijän suostumuksella myydyn tai muutoin pysyvästi luovutetun teoksen kappaleen levitysoikeus kuitenkin raukeaa TekijäL 19 §:n mukaan. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että niitä hakijan esitelmän kappaleita, joita on hakijan luvalla jaettu yleisölle MEDITIETO 2002 -tapahtumaa käsitelleessä tiedotustilaisuudessa, saadaan levittää edelleen yleisön keskuuteen ilman, että siihen tarvittaisiin hakijan lupaa.

TekijäL 3 §:ssä on puolestaan säädetty tekijälle kuuluvista moraalisisista oikeuksista eli mm. siitä, että tekijän nimi on mainittava saatettaessa teos yleisön saataviin ja siitä, että teosta ei saa saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa seuraavaa lausuntopyynnössä tarkoitettua asian tapahtumainkulusta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan hakija on esitellyt ikääntyvien ihmisten rakkautta koskevaa tutkimustaan MEDITIETO 2002 -tapahtumaa käsitelleessä tiedotustilaisuudessa. Tähän tapahtumaan oli kutsuttu paikalle myös

tiedotusvälineiden edustajia. Tilaisuudessa oli tekijänoikeusneuvostolle esitettyjen tietojen mukaan ollut paikalla myös P-lehden toimitussihteeri. Kyseisessä tiedotustilaisuudessa on ollut jaossa - tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan mitä ilmeisimmin hakijan luvalla - tiivistelmiä hakijan esitelmästä. Tämä teksti on sittemmin sellaisenaan julkaistu myös P-lehdessä. Tekstin yhteydessä on myös mainittu sen kirjoittajan eli hakijan nimi ja virka-asema.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen käsityksen mukaan hakijan tiedotustilaisuudessa esiintymisen ja kyseisessä tilaisuudessa tapahtuneen hakijan esitelmän tiivistelmien jakamisen tarkoituksena on ollut saada julkisuutta MEDITIETO 2002 -messutapahtumalle sekä edesauttaa osaltaan hakijaa saamaan lisää aineistoa tutkimustyötään varten. Lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan hakija on suhtautunut pääosin myönteisesti kyseisen yleisötilaisuuden johdosta saamaansa julkisuuteen ja tilaisuuden uutisointiin.

Lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa on tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan tulkinnanvaraista, mitä hakija on tarkoittanut, kun hän on antanut esitelmänsä tiivistelmiä jaettavaksi kyseisessä tiedotustilaisuudessa. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakija on toisaalta halunnut julkisuutta tutkimukselleen ja esiintymiselleen messutapahtumassa, mutta toisaalta halunnut lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan valita, mille lehdille antaa haastatteluja tutkimuksestaan ja mitkä lehdet siten kirjoittavat hakijan vireillä olevasta tutkimuksesta. Sen tosiseikan, että hakija on jakanut esitelmänsä tiivistelmiä em. tiedotustilaisuudessa, johon oli kutsuttu paikalle myös tiedotusvälineiden edustajia, voidaan tulkita viittaavan siihen, että hakija olisi samalla hiljaisesti antanut luvan tekstinsä käyttämiseen ja myös sen julkaisemiseen.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijä voi teoksensa kappaleita yleisölle luovuttaessaan tarkoittaa, että teoskappaleita käytetään tiettyyn, esimerkiksi asiayhteydestä ilmenevään tarkoitukseen. Pelkkään teoskappaleen luovutukseen ei kuitenkaan itsessään sisälly tekijänoikeuden luovutus. Täten tekijä, joka luovuttaa teoksensa kappaleita yleisölle, voi edelleen vedota esimerkiksi kappaleiden valmistamista koskevaan yksinoikeuteensa, ellei hän ole tarkoittanut siitä luopua. Lähtökohtana siten on, että kappaleen valmistamiseen tekijänoikeudella suojatusta teoksesta tarvitaan aina teoksen tekijän tai tekijänoikeuden haltijan lupa.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen tahon, joka aikoo julkaista jonkin tekijänoikeudella suojatun kirjallisen tekstin, on huolehdittava siitä, että sillä on tekijän tai tekijänoikeuden haltijan lupa tekstin julkaisemiseen. Sanottua voidaan lausuntopyynnön tapauksessa soveltaa myös P-lehteen ja sen toimintaan asiassa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen toimivalta perustuu TekijäL 55 §:ään. Kyseisen lainkohdan mukaan tekijänoikeusneuvosto avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelemisessä ja antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan ei kuulu näyttökysymysten arvioiminen tai tehtyjen sopimusten tulkinta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se, voidaanko hakijan mahdollisesti hiljaisesti antaneen suostumuksensa tekstinsä julkaisemiseen toimimalla siten kuin hän lausuntopyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan on toiminut, on näyttökysymys, johon tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa puitteissa voi ottaa kantaa. Tekijänoikeusneuvosto viittaa asian ratkaisemiseksi edellä tässä lausunnossa selostettuun.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijan TekijäL 3 §:n mukaisia moraalisia oikeuksia ei ole asiassa loukattu huomioon ottaen P-lehdessä ollut kuvitus ja hakijan tekstin asiayhteys sekä se, että tekstin kirjoittajan eli hakijan nimi on mainittu asianmukaisesti tekstin yhteydessä.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen toimivaltaan ei kuulu myöskään ottaa kantaa asiassa mahdollisesti maksettavaksi tulevien korvausten suuruuteen. Tekijänoikeusneuvosto viittaa kuitenkin tältä osin edellä tässä lausunnossa selostettuun ja toteaa, että se, joka käyttää teosta TekijäL:n säännösten vastaisesti, on TekijäL 57 §:n 1 momentin mukaan velvollinen maksamaan tekijälle tästä ilman tekijän lupaa tapahtuneesta käyttämisestä kohtuullisen hyvityksen. Tekijänoikeusneuvosto jättää tarkoituksenmukaisuuskysymyksenä hakijan itsensä harkittavaksi myös sen, pitäisikö asiassa tehdä tutkintapyyntö tai rikosilmoitus poliisille.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausuntopyyntö on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Pekka Pulkkinen, Marit Hohtokari, Ahti Vänttinen, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Tuula Hämäläinen, Jaakko Eskola, Kai Nordberg ja Pirjo Aalto.